

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Lokal Agenda 21 i kommunerne og regionerne

2010-2013

Udgave 1 2014

Titel:

Lokal Agenda 21 i kommunerne og regionerne –
2010-2013

Redaktion:

Peter Moltesen, Naturstyrelsen

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

Foto:

Colourbox

År:

2014

ISBN nr.

978-87-7091-514-4

Må citeres med kildeangivelse Naturstyrelsen.

Indhold

1. Lokal Agenda 21 i kommunerne og regionerne - 2010-2013.....	4
1.1 Baggrund for Lokal Agenda 21	4
1.2 Lovgrundlag.....	4
2. Opsamling og konklusioner	6
2.1 Kommunernes arbejde med Lokal Agenda 21.....	6
2.2 Regionernes arbejde med Lokal Agenda 21	8
2.3 Opsamling.....	8
3. Metode og afgrænsning	9
3.1 Metodisk tilgang	9
4. Lokal Agenda 21 i kommunerne.....	10
4.1 Strategiernes størrelse.....	10
4.2 Kommunerne og de fem indsatsområder.....	10
4.3 Mindskelse af miljøbelastningen	11
4.4 Fremme af en bæredygtig byudvikling	12
4.5 Fremme af en biologisk mangfoldighed.....	13
4.6 Inddragelse af befolkningen og erhvervsliv	13
4.7 Fremme af et samspil mellem beslutninger.....	14
5. Lokal Agenda 21 i regionerne.....	16
5.1 Regionernes strategier	16
5.2 Regionernes arbejde med de fire indsatsområder	16
5.3 Mindskelse af miljøbelastningen	17
5.4 Fremme af en bæredygtig regional udvikling.....	17
5.5 Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet.....	18
5.6 Fremme af et samspil mellem beslutninger.....	18
6. Lokal Agenda 21 i praksis.....	20
6.1 Eksempler fra kommunerne.....	20
6.2 Eksempler fra regionerne.....	21

1. Lokal Agenda 21 i kommunerne og regionerne - 2010-2013

Nærværende rapport udgør miljøministerens redegørelse til Folketingets Miljøudvalg om kommunernes og regionernes arbejde med Lokal Agenda 21 i perioden 2010-2013.

Redegørelsens første del omhandler baggrunden og lovgrundlaget for Lokal Agenda 21. Anden del redegør for redegørelsens overordnede opsamling samt konklusioner. Tredje del beskriver den metodiske tilgang og afgrænsning for udarbejdelsen af redegørelsen. Fjerde og femte del er en kvantitativ analyse af kommunernes og regionernes strategier i forhold til indsatsområderne for Lokal Agenda 21. Sidste del af redegørelsen beskriver udvalgte eksempler på kommunernes og regionernes Lokal Agenda 21-arbejde i praksis.

1.1 Baggrund for Lokal Agenda 21

Begrebet Agenda 21 stammer fra FN's konference om miljø og udvikling i Rio de Janeiro i 1992, hvor handlingsprogrammet "Agenda 21" blev vedtaget af alle deltagende 180 stater – herunder Danmark. Programmet var en plan for, hvordan verden kunne opnå en bæredygtig udvikling i det 21. århundrede. I programmets kapitel 28 opfordres der til, at de lokale myndigheder sætter bæredygtig udvikling højt på dagsordenen, bl.a. ved at inddrage lokalsamfundenes mange aktører. Dette er, hvad der sidenhen er blevet kendt som Lokal Agenda 21.

I 2002 lagde Sydafrika hus til et topmøde, hvor bæredygtig udvikling igen skulle drøftes på internationalt niveau. Resultatet af topmødet blev blandt andet en vedtagelse af en politisk deklARATION om hele Agenda 21-handlingsprogrammet (inkl. Lokal Agenda 21) fra Rio. Således blev FN's fortsatte fokus og opbakning til at sikre en lokal forankring af en bæredygtig udvikling fastholdt.

Lokal Agenda 21 er udsprunget af en opfattelse af, at det er i lokalsamfundet, at internationale og nationale politikker udmøntes – tæt på lokale myndigheder, institutioner, foreninger, virksomheder og de enkelte borgere og husstande. Lokal Agenda 21 er baseret på frivillighed og partnerskaber, og derfor er kendt egnet for arbejdet, at der handles i forhold til de lokale muligheder og betingelser. Hermed introducerede FN et nyt begreb i miljøpolitikken som et supplement til allerede eksisterende miljøregler.

Kommunerne og regionerne er efter planloven forpligtet til - hvert 4. år i første halvdel af valgperioden - at udarbejde strategier for bæredygtig udvikling (Lokal Agenda 21-strategier).

Strategierne skal lokalt offentliggøres og sendes til miljøministeren. Miljøministeren skal hvert fjerde år udarbejde en redegørelse til et af Folketinget nedsat udvalg i samarbejde med de kommunale organisationer.

Seneste redegørelse blev forelagt det daværende Miljø- og Planlægningsudvalg i januar 2010.

I Miljøministeriet er Lokal Agenda 21 forankret i Naturstyrelsen. Denne redegørelse er udarbejdet af Naturstyrelsen på baggrund af indsendte og indsamlede Lokal Agenda 21-strategier fra kommuner og regioner i juli 2013.

1.2 Lovgrundlag

Kommunernes og regionernes arbejde med Lokal Agenda 21 er juridisk forankret i planloven. Planloven tilskriver nærmere bestemt:

§ 33 a. Regionråd og kommunalbestyrelser skal inden udgangen af den første halvdel af den kommunale og regionale valgperiode offentliggøre en redegørelse for deres strategi for regionens

henholdsvis kommunens bidrag til en bæredygtig udvikling i det 21. århundrede med oplysninger om, hvordan der skal arbejdes helhedsorienteret, tværfagligt og langsigtet, og hvordan befolkningen, virksomheder, organisationer og foreninger vil blive inddraget i arbejdet (Lokal Agenda 21).

Stk. 2. Strategien skal for regionrådets vedkommende indeholde regionrådets politiske målsætninger for det fremtidige arbejde inden for følgende indsatsområder:

- 1) Mindskelse af miljøbelastningen,
- 2) fremme af en bæredygtig regional udvikling,
- 3) inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
- 4) fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Stk. 3. Strategien skal for kommunalbestyrelsens vedkommende indeholde kommunalbestyrelsens politiske målsætninger for det fremtidige arbejde inden for følgende indsatsområder:

- 1) Mindskelse af miljøbelastningen,
- 2) fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse,
- 3) fremme af biologisk mangfoldighed,
- 4) inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
- 5) fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Stk. 4. Den i stk. 1 nævnte redegørelse skal samtidig med offentliggørelsen sendes til miljøministeren.

§ 33 b. Miljøministeren giver hvert fjerde år en redegørelse for det lokale Agenda 21-arbejde i regioner og kommuner til et af Folketinget nedsat udvalg. Redegørelsen skal tilvejebringes i samarbejde med de kommunale organisationer.

2. Opsamling og konklusioner

I denne redegørelse, som er udarbejdet af Naturstyrelsen, indgår indsendte Lokal Agenda 21-strategier indtil 9. juli 2013 fra 77 af landets 98 kommuner. Efterfølgende blev der indhentet 11 lokal Agenda 21-strategier fra Plansystem.dk fra de kommuner, som ikke havde indsendt deres strategi til Naturstyrelsen inden skæringsdatoen den 9. juli 2013.

Alle de statistiske opgørelser af kommunernes strategier er derfor beregnet ud fra de 88 strategier, som derved udgør 100 %.

Alle fem regioner har indsendt en strategi for deres Lokal Agenda 21-arbejde og udgør dermed 100 %.

Strategierne er navngivet på forskellig vis, men her bliver de alle behandlet som Lokal Agenda 21 (LA21) strategier, da kommunerne og regionerne har indsendt strategierne som Lokal Agenda 21. Strategier hentet fra plansystem.dk er kun inkluderet i undersøgelsen, såfremt de har været navngivet som en Lokal Agenda 21-strategi.

Naturstyrelsen bemærker, at antallet af udarbejdede strategier er faldet med seks strategier i forhold til sidste redegørelse fra 2009, hvor der var indsendt 94 kommunale Lokal Agenda 21-strategier. I forhold til redegørelsen fra 2009 er antallet af regionernes strategier uændret, idet alle regioner har indsendt en strategi.

Overordnet er der en stor forskel på den måde, kommunerne har valgt at imødekomme planlovens krav om udarbejdelse af en Lokal Agenda 21-strategi – både hvad angår omfang og ambitionsniveau. Nogle kommuner har udarbejdet politiske visioner for kommunens grønne udvikling, andre har udarbejdet konkrete handlingsplaner, mens nogle blot har redegjort for, at de vil arbejde med de fem indsatsområder uden at uddybe dette nærmere.

Ligeledes er der forskel på, hvordan kommunerne og regionerne har valgt at arbejde med Lokal Agenda 21. Nogle har valgt udelukkende at fokusere på egen virksomhed og aktiviteter, mens andre har valgt at arbejde med bæredygtighed ud fra et geografisk område.

Det bemærkes, at flere kommuner forholder sig til en bæredygtig udvikling andre steder i deres planstrategi, og ikke kun i deres bidrag til Lokal Agenda 21.

2.1 Kommunernes arbejde med Lokal Agenda 21

I alt har 16 kommuner udarbejdet en særskilt Lokal Agenda 21-strategi, mens 72 har indarbejdet den i planstrategien.

Ifølge planloven § 33 a, stk. 3, skal kommunerne forholde sig til følgende fem indsatsområder:

- 1) Mindskelse af miljøbelastningen,
- 2) fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse,
- 3) fremme af biologisk mangfoldighed,
- 4) inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
- 5) fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Tabel 1 viser antallet af kommuner, der forholder sig til de fem indsatsområder.

Tabel 1	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Mindskelse af miljøbelastningen	84	95	86
Fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse	81	92	82
Fremme af biologisk mangfoldighed	70	80	88
Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet	80	90	81
Fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.	67	76	79

I alt forholder 55 (63%) af kommunernes strategier sig til alle fem indsatsområder mod 70 (74%) i 2009.

I forhold til redegørelsen fra 2009 er der procentmæssigt fremgang i indsatsområderne om miljøbelastningen, bæredygtig byudvikling og inddragelse, mens der er sket en tilbagegang omkring at fremme biologisk mangfoldighed og skabe samspil mellem beslutningerne.

Tabel 2 viser hvert områdes hyppigst nævnte indsatser i kommunernes strategier i forhold til hvert af de fem indsatsområder.

Tabel 2	Oftest nævnt indsats i 2013	Oftest nævnt indsats i 2009
Mindskelse af miljøbelastningen	Reduktion i energiforbruget	Reduktion i energiforbruget
Fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse	Bæredygtig planlægning og byggeri	Lav energibyggeri
Fremme af biologisk mangfoldighed	Beskyttelse af flora og fauna	Beskyttelse af søer og vandløb
Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet	Borgerinddragelse generelt	Borgerinddragelse generelt
Fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.	"Feje for egen dør"	Grønne regnskaber og indikatorer

De oftest benyttede områder er i høj udstrækning de samme som i redegørelsen fra 2009. Den konkrete udvikling i forhold til seneste undersøgelse vil blive nærmere berørt senere i nærværende redegørelse.

I redegørelsen fra 2009 nævnte flere kommuner, at de ville indgå i Danmarks Naturfredningsforenings projekt om klimakommuner, hvor kommunerne forpligter sig til at arbejde med en 2% årlig reduktion af CO₂-udslippet over en aftalt periode. Primo 2013 var der i alt 76 af landets kommuner, der havde indgået en aftale med Danmarks Naturfredningsforening herom.

I 1994 afholdte Aalborg Kommune en stor europæisk konference om lokal bæredygtig udvikling mv. og tog initiativ til "Aalborg Charter", der siden er underskrevet af et stort antal danske og internationale byer, kommuner og regioner i Europa. Kommunen fulgte op med en ny konference i 2004 og med et nyt initiativ "Aalborg Commitment", der ligeledes er tiltrådt af mange byer, kommuner og regioner rundt om i verden.

Endvidere kan genetableringen af de grønne råd nævnes som et Lokal Agenda 21-initiativ. De grønne råd er nedsat i kommunalt regi, bestående af kommunen, erhvervslivet og foreninger, som blandt andet rådgiver kommunen om natur- og miljømæssige spørgsmål samt orienterer om aktiviteter i lokalområdet. De tidligere amter havde pligt til at nedsætte et grønt råd, der kunne rådgive i naturmæssige spørgsmål vedr. naturbeskyttelsesloven. Ved nedlæggelsen af amterne

forsvandt de grønne råd. De grønne råd blev genetableret i kommunerne på frivillig basis på initiativ af blandt andre Friluftsrådet. I 2013 har i alt 92 kommuner nedsat et grønt råd.

2.2 Regionernes arbejde med Lokal Agenda 21

Ifølge planloven § 33 a, stk. 2, skal strategien for regionrådets vedkommende indeholde regionrådets politiske målsætninger for det fremtidige arbejde inden for følgende indsatsområder:

- 1) Mindskelse af miljøbelastningen,
- 2) fremme af en bæredygtig regional udvikling,
- 3) inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
- 4) fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervsmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Alle fem regioner har indsendt en Lokal Agenda 21-strategi, hvor af fire forholder sig til alle fire indsatsområder, mens én forholder sig til tre af de fire indsatsområder.

Tabel 3 beskriver de hyppigst nævnte indsatsområder i regionernes strategier.

Tabel 3	Oftest nævnt indsats i 2013	Oftest nævnt indsats i 2009
Mindskelse af miljøbelastningen	Reduktion af energiforbruget	Reduktion af energiforbruget
Fremme af en bæredygtig regional udvikling	Fremme af cyklisme og kollektiv transport samt fremme af bæredygtigt byggeri og materialebrug.	Fremme af cyklisme og kollektiv transport samt fremme af bæredygtigt byggeri og materialebrug.
Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet	Oprettelse af Grønt råd eller LA21-grupper, inddragelse af erhvervslivet og kampanjer ift. forbrugsadfærd	Inddragelse af erhvervslivet.
Fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervsmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.	Interne informationskampagner, grønne regnskaber og evalueringer i regionen.	Grønne regnskaber og indikatorer.

Størstedelen af regionernes strategier omhandler, hvordan regionens egne aktiviteter og virksomhed (primært sundhedssektoren) kan blive mere bæredygtige. Regionerne forholder sig ikke i stor udstrækning til regionen som et geografisk område, men henviser til andre strategier og planer, hvor dette bliver berørt.

2.3 Opsamling

Overordnet set er kommunernes og regionernes Lokal Agenda 21-strategiarbejde på næsten samme niveau som i redegørelsen fra 2009. Strategiernes omfang og ambitionsniveau viser, at der i mange kommuner og regioner arbejdes med at skabe et mere bæredygtigt samfund med udgangspunkt i lokale styrker og udfordringer. I et mindre antal tilfælde er strategien dog mangelfuld og uklar.

De udvalgte eksempler på Lokal Agenda 21 i praksis vidner desuden om, at strategierne bliver fulgt op med konkrete projekter og forsøg i praksis, som kan bruges i det fremadrettede arbejde.

Det bemærkes, efter Naturstyrelsens gennemlæsning af strategierne, at begrebet bæredygtighed efterhånden er en integreret del af det kommunale og regionale planarbejde, og således ikke kun noget der berøres i strategien for Lokal Agenda 21.

Ligeledes kan det konstateres, at mange kommuner og regioner indgår i en seriøs dialog med erhvervslivet, foreningerne og organisationerne om klima- og miljørelaterede spørgsmål.

3. Metode og afgrænsning

Metoden til at undersøge, i hvilket omfang kommunerne og regionerne opfylder lovens krav om udarbejdelse af en Lokal Agenda 21 strategi, er foretaget ved, at Naturstyrelsen har bedt alle kommuner og regioner om at indsende deres strategier til Naturstyrelsen i juli 2013, hvorefter Naturstyrelsen har foretaget en kvantitativ analyse af strategierne.

Udover den kvantitative analyse indeholder redegørelsen også et kapitel med udvalgte eksempler på Lokal Agenda 21 i praksis, som viser, hvordan der i lokal kontekst bliver arbejdet med en bæredygtig udvikling af Danmark. Eksemplerne er fundet ved hjælp fra KL og Danske Regioner, samt taget fra de indsendte strategier.

Det skal endvidere påpeges, at redegørelsens tal udelukkende stammer fra afgrænsede Lokal Agenda 21-strategier. Kommunerne og regionerne kan således have beskæftiget sig med de lovpligtige indsatsområder andre steder i planstrategien eller i andre strategier.

3.1 Metodisk tilgang

Naturstyrelsen har læst alle 88 kommunale og fem regionale Lokal Agenda 21-strategier igennem og vurderet dem ud fra et skema, som ligger til grund for den kvantitative del af redegørelsen. Vurderingsskemaet har taget udgangspunkt i samme tematiske områder, som seneste undersøgelse fra 2009, for at give det bedst mulige sammenligningsgrundlag.

Alle kommuner og regioner er vurderet ud fra de samme overordnede tematiske indsatsområder med tilhørende underkategoriseringer, som beskriver, hvordan kommunerne og regionerne forsøger at bidrage til en bæredygtig udvikling.

Der er ikke differentieret mellem type af kommune, hvilket kan give udslag i enkelte temaer af analysen, grundet kommunernes forskellige geografiske og demografiske udgangspunkter.

Grundet kommunalreformen i 2007 med kommunesammenlægningerne samt oprettelsen af regionerne, er der ikke foretaget sammenligninger med undersøgelsen fra 2005.

De udvalgte eksempler om kommunernes og regionernes Lokal Agenda 21-arbejde er udpeget med hjælp fra KL og Danske Regioner. De er valgt ud fra en spredning inden for indsatsområderne samt geografi.

Eksemplerne indgår som dokumentation for, hvordan kommunerne og regionerne følger op på deres strategier, og har endvidere til formål at inspirere andre aktører til at bidrage til en bæredygtig udvikling. Eksemplerne fungerer som udvalgte eksempler, og omfanget kan derfor ikke betragtes som værende et generelt udtryk for kommunernes og regionernes arbejde med Lokal Agenda 21.

4. Lokal Agenda 21 i kommunerne

I alt indgår 88 kommunale Lokal Agenda 21-strategier i denne redegørelse. Flere af strategierne er navngivet forskelligt. Nogle er integreret i planstrategierne som et afgrænset kapitel eller løbende. Andre har udarbejdet en særskilt Lokal Agenda 21-strategi, mens nogle f.eks. kalder den ”Grøn Klimaplan” eller ”Strategi for bæredygtig udvikling”.

4.1 Strategiernes størrelse

Strategiernes størrelse og form varierer meget fra kommune til kommune alt efter, om de har udarbejdet en særskilt strategi, et separat kapitel i planstrategien eller som et integreret element løbende i planstrategien.

Af de 88 strategier er 16 af dem udarbejdet som en særskilt strategi om Lokal Agenda 21 og bæredygtighed. De fylder i gennemsnit 20 sider, hvoraf den mindste fylder 4 sider og den største 65 sider.

34 af kommunerne har valgt at udarbejde et særskilt Lokal Agenda 21-klima- eller miljøkapitel i deres kommunalplansstrategi. Kapitelene her varierer fra 1 side til 6 sider.

38 af kommunerne har integreret Lokal Agenda 21 løbende i planstrategien. Her er der stor differentiering i forhold til, hvor meget Lokal Agenda 21 og bæredygtighed fylder. Nogle har det som et gennemgående tema, mens få andre kun forholder sig sporadisk eller slet ikke til bæredygtighed. Det er derfor svært at tegne et billede af disse strategiers konkrete omfang.

Det skal desuden i denne sammenhæng nævnes, at der i gennemlæsningen ikke er observeret en klar sammenhæng mellem størrelse og strategiernes ambitionsniveau. Dog udmærker de kommuner, som har udarbejdet en særskilt strategi sig typisk ved at være mere konkrete og handlingsorienterede.

4.2 Kommunerne og de fem indsatsområder

Kommunerne skal ifølge planloven § 33 a, stk. 3, inden udgangen af første valgperiode redegøre for deres arbejde inden for de fem indsatsområder om:

1. Mindskelse af miljøbelastningen
2. Fremme af biologisk mangfoldighed
3. Fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse
4. Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det Lokale Agenda 21-arbejde
5. Fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle, og økonomiske forhold.

Tabel 4 viser fordelingen af kommuner, der forholder sig til indsatsområderne.

Tabel 4	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Ingen af indsatsområderne nævnes	2	2	11
1 af lovens indsatsområder	1	1	2
2 af lovens indsatsområder	4	5	4
3 af lovens indsatsområder	9	10	1
4 af lovens indsatsområder	17	19	7
5 af lovens indsatsområder	55	63	75
Samlet	88	100	100

I alt forholder 55 (63%) kommuner sig til alle fem indsatsområder mod 70 (75%) i 2009. Dog er den procentmæssige andel af kommunerne, som kun forholder sig fra nul til to af indsatsområderne faldet fra 17% til 8% i forhold til 2009.

I forhold til de fem indsatsområder er de tre første knyttet til den fysiske udvikling, mens de to sidste typpisk forholder sig til det organisatoriske og processuelle. Der er et naturligt overlap mellem dele af indsatserne, idet flere af kommunerne f.eks. skriver, at de vil mindske miljøbelastningen gennem en bæredygtig byudvikling. I sådanne tilfælde tæller indsatsen begge steder i denne opgørelse.

Tabel 5 viser, hvor mange af strategierne, der forholder sig til de konkrete indsatsområder.

Tabel 5	Antali 2013	2013 %	2009 %
1. Mindskelse af miljøbelastningen	84	95	86
2. Fremme af en bæredygtig byudvikling og byomdannelse	81	92	82
3. Fremme af biologisk mangfoldighed	70	80	88
4. Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet	80	90	82
5. Fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle, og økonomiske forhold	67	76	78

Sammenlignet med redegørelsen fra 2009 er antallet af strategier, som omhandler mindskelse af miljøbelastningen, fremme af en bæredygtig byudvikling og inddragelse af borgere, steget, mens fremme af den biologiske mangfoldighed og fremme af samspil mellem beslutninger er faldet.

Den største fremgang observeres inden for bæredygtig byudvikling, som er steget 10 procentpoint. Den største tilbagegang ses inden for fremme af biologisk mangfoldighed, som er faldet med 8 procentpoint.

4.3 Mindskelse af miljøbelastningen

Som beskrevet berører 95 % af strategierne, at kommunerne vil arbejde for at mindske miljøbelastningen mod 86 % i 2009.

Tabel 6 beskriver de hyppigste omtalte indsatsområder i forhold til dette punkt.

Tabel 6	Antali 2013	2013 %	2009 %
Reduktion af energiforbruget	76	86	64
Mindskelse af CO ₂ -udslip	65	74	N/A
Styrkelse af vedvarende ressourcer	60	68	24
Affaldshåndtering og genanvendelse	38	43	47
Beskyttelse af grundvand	35	40	49
Spildevand	22	25	31
Luftforurening	14	16	20
Kemikalieforbrug	7	8	34

Ligesom i redegørelsen fra 2009 er det oftest en reduktion i energiforbruget – i flere tilfælde kædet sammen med mindskelse af CO₂-udslippet – som bliver nævnt i forhold til en mindskelse af miljøbelastningen. Typisk er der tale om en energieffektivisering af kommunens egen virksomhed. Flere af kommunerne nævner i strategierne, at de gennem deres status som klimakommune har forpligtet sig til at nedsætte deres årlige CO₂-udslip med 2 % hvert år i en aftalt periode. Ifølge Danmarks Naturfredningsforening er der 74 klimakommuner i Danmark.

Selv om den kommunale virksomhed kun bidrager til en lille del af kommunernes samlede energiforbrug, så påpeger flere af kommunerne, at disse tiltag giver kommunen brugbar viden og indsigt, som kan videreformidles til både befolkningen og erhvervslivet og på den måde brede sig samt inkorporeres i planlægningen.

43 % - mod 47 % i 2009 - af strategierne omhandler en mindskelse af belastningen af miljøet gennem en bedre håndtering af affaldet. For mange kommuner handler det både om at nedsætte produktionen af affald samt at øge genanvendelsen.

68 % af kommunerne nævner, at de vil arbejde på at styrke brugen af vedvarende ressourcer og dermed nedsætte CO₂-emissionen i kommunen. Nogle kommuner har konkrete planer herom, mens andre arbejder på at finde lokalisering til eksempelvis biogasanlæg og vindmøller eller

undersøger muligheder for etablering af solceller. I redegørelsen fra 2009 var det kun 24 %, der i strategierne ville styrke brugen af de vedvarende ressourcer.

Tallene fra håndtering af spildevand, beskyttelse af grundvand og mindskelse af luftforurening ligger mere eller mindre på ensartet niveau som i 2009.

Beskyttelsen af grundvandet bliver af kommunerne imødekommet gennem den fysiske planlægning ved at undgå u hensigtsmæssig placering af erhverv og ejendomme. Spildevandsproblematikken bliver typisk håndteret i dialog med virksomhederne.

Kommuner som berører en nedsættelse af kemikalieforbruget i deres Lokal Agenda 21-strategier imidlertid faldet fra 34 % i 2009 til 8 % i 2013.

4.4 Fremme af en bæredygtig byudvikling

I 92 % af strategierne arbejdes der med fremme af en bæredygtig byudvikling mod 82 % i sidste redegørelse fra 2009.

Tabel 7 redegør for de oftest nævnte indsatsområder om kring fremme af en bæredygtig byudvikling.

Tabel 7	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Fremme af bæredygtig planlægning og byggeri	64	73	N/A
Lavenergihuse og energirenovering	61	69	28
Fremme af cyklisme og kollektiv transport	58	66	N/A
Grønne og blå elementer i byerne	41	47	10
Bæredygtighed i lokalplanerne	18	20	19
Stationsnærhed	14	16	15

73 % af kommunerne vil arbejde med at fremme en bæredygtig byplanlægning og bæredygtig byggeri i kommunen. Mht. planlægning og byggeri handler det oftest for kommunen om to ting: 1) at undgå placering af byggeri i områder, hvor aktiviteten og materialerne har negativ indflydelse på det lokale miljø (eksempelvis grundvandet). Og 2) undgå placering af byggerier, som kan skabe en u hensigtsmæssig adfærd hos virksomheder og borgere. I de strategier hvor dette konkretiseres, peges der bl.a. på byfortætning som et muligt værktøj, da man herved undgår inddragelse af ny jord til by og skaber en kompakt og sammenhængende by.

69 % procent af strategierne om taler krav om opførelse af lavenergihuse i planlægningen eller energirenovering af den eksisterende bygningsmasse som en måde at skabe et mere bæredygtigt samfund på. Kommunen kan i lokalplanerne sætte krav til byggeriets energiklasse, hvilket 20 % af strategierne specifikt forholder sig til. I forhold til den eksisterende bygningsmasse forholder kommunerne sig primært til egne bygninger. Flere kommuner har, eller planlægger at gøre brug af en såkaldt ESCO-model, hvor en privat entreprenør garanterer en vis energibesparelse for renoveringen, hvorefter man gennem besparelsen afbetaler for renoveringen over en aftalt tidsperiode. I redegørelsen fra 2009 behandlede kun 28 % af strategierne lavenergihuse.

66 % af kommunerne skriver, at de vil fremme cyklismen og den kollektive transport for at bidrage til en renere luft samt for at nedsætte CO₂-udslippet. Et af de konkrete værktøjer, som nævnes hertil er, at planlægningen skal ske i nærheden af offentlig transport. 16 % om taler stationsnærhed som et værktøj. Dette er primært fra kommuner i hovedstadsområdet og de større kommuner. I forhold til at styrke cyklismen nævnes bedre forhold for cyklister og kampagner om i højere grad at benytte cyklen.

I 47 % procent af strategierne nævner kommunerne, at de vil arbejde for at skabe grønne eller blå elementer i byen. Enten i forbindelse med klimatilpasning eller for at skabe øget trivsel og ren luft i byen. Kun 10 % af kommunerne forholdte sig til dette i undersøgelsen fra 2009.

4.5 Fremme af en biologisk mangfoldighed

Det tredje indsatsområde, som kommunerne skal forholde sig til er fremme af den biologiske mangfoldighed. Sammenlignet med redegørelsen i 2009 er den procentmæssige andel af strategierne, som forholder sig til dette punkt faldet fra 88 % til 80 %.

Tabel 8 viser antallet af de hyppigst nævnte indsætter i forhold til at fremme en biologisk mangfoldighed.

Tabel 8	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Beskyttelse af flora og fauna	51	58	N/A
Beskyttelse af søer, vandløb og vådområder	31	35	55
Beskyttelse af havene og kystområderne	20	23	23
Skovrejsning	13	15	26

Den mest omtalte indsats for at fremme en biologisk mangfoldighed er en beskyttelse af flora og fauna. I alt forholder 58 % af strategierne sig til dette punkt. Størstedelen af kommunerne nævner enten, at udviklingen i kommunen ikke må påvirke dyre og plantelivet, mens andre ønsker at tilrettelægge indsætter og at genoprette biodiversiteten. Flere af kommunerne, med en stor andel af åbent land, ser biodiversiteten og adgang til natur som en del af en bosætnings- eller turismestrategi.

35 % af strategierne omhandler beskyttelse af søer, vandløb eller vådområder. Specielt forholder de sig til, at lokalisering af aktiviteter ikke må påvirke vandets eller vådområdernes kvaliteter. I seneste undersøgelse forholdte 55 % af kommunernes strategier sig til dette punkt. Der er således tale om en nedgang på hele 20 procentpoint.

I forhold til beskyttelse af havene og kystområderne, er der primært den rekreative del, der arbejdes med. Flere kommuner nævner i den forbindelse det blå flag som mål eller markør, selv om det kun uddeles til strande eller havne og således kun forholder sig til et afgrænset, mindre område. I alt har 23 % af strategierne forholdt sig til dette punkt.

15 % af strategierne omhandler skovrejsning. Enten som en igangsat handling eller som en potentiel fremtidig aktivitet. I 2009 fyldte denne del 26 % af strategierne.

4.6 Inddragelse af befolkningen og erhvervsliv

En central del af Lokal Agenda 21 er hvordan man inddrager civilsamfundet og markedet i arbejdet mod et mere bæredygtigt samfund. Kommunernes strategier viser, at dette anses for et centralt element, da 90 % af de kommunale strategier forholder sig til inddragelse af befolkningen og erhvervslivet mod 81 % i 2009. Flere kommuner påpeger desuden, at de anser dette som en grundlæggende forudsætning for at sikre et bæredygtigt samfund.

Tabel 9 redegør for antallet af oftest nævnte indsætter om inddragelse.

Tabel 9	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Borgerinddragelse generelt	69	78	50
Inddragelse af erhvervslivet generelt	64	73	39
Kampagner ift. forbrugsadfærd	49	56	14
Inddragelse af foreninger, organisationer m.v.	48	55	N/A
Grønt råd og LA 21-grupper	34	39	21
Uddannelse af børn og unge	24	27	27
Udvikling af bæredygtigt landbrug	14	16	13

78 % af kommunerne nævner, at de vil inddrage borgerne i arbejdet, uden nødvendigvis nærmere at beskrive hvordan. Men i mange tilfælde handler det om borgernes adfærd og de områder som kommunerne ikke har direkte indflydelse på, herunder affaldshåndtering, transportvaner og husholdningsenergiforbrug. 156 % af strategierne skriver kommunerne også, at kampagner og vejledninger kan være et værktøj i forhold til at skabe ændringer i forbrugsadfærden blandt borgere og virksomheder.

Flere kommuner påpeger i deres strategier, at det er vigtigt at lære børn og unge om klima, miljø og bæredygtighed. 27 % procent af kommunerne redegøre således for, at de vil gøre en særlig indsats for at uddanne børn og unge om bæredygtighed. Dette bliver blandt andet gjort igennem kommunens naturcentre og andre offentlige institutioner.

Ligeledes omhandler 55 % af strategierne inddragelse af lokale foreninger og organisationer som f.eks. Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet og lokale fritidsforeninger.

73 % af kommunerne redegøre i deres strategi for, at de vil inddrage erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde. I seneste redegørelse var der kun tale om 39 %, hvilket er svarende til en stigning på 44 procentpoint i forhold til fokus på inddragelse af erhvervslivet. Inddragelse beskrives oftest i strategierne som en dialog med virksomhederne om, hvordan deres energiforbrug og emissioner kan reduceres. Enten igennem koordineret indsats mellem kommune og virksomhed eller i form af vejledninger eller kampagner.

Ligeledes berører 16 % af strategierne inddragelse af landbruget. Typisk i forhold til brugen af pesticider m.v.

39 % af kommunerne skriver, at de har eller vil nedsætte et grønt råd eller Lokal Agenda 21-gruppe. I strategierne bliver de grønne råds funktion eller indflydelse dog ikke yderligere beskrevet. Et grønt råd er, ifølge Friluftsrådets hjemmeside, et råd nedsat i kommunalt regi, bestående af kommunen, erhvervslivet og foreninger som blandt andet rådgiver kommunen om natur- og miljømæssige spørgsmål, samt orienterer om aktiviteter i lokalområdet. De tidligere amter havde pligt til at nedsætte et grønt råd, der kunne rådgive i naturmæssige spørgsmål vedr. naturbeskyttelsesloven. Ved nedlæggelsen af amterne forsvandt de grønne råd. De grønne råd blev, ved initiativ af blandt andre Friluftsrådet, genetableret i kommunerne på frivillig basis. I 2013 har i alt 92 kommuner – ifølge Friluftsrådet – nedsat et grønt råd. Det kan således undre, at ikke flere i strategierne nævner disse råd og deres arbejde med Lokal Agenda 21.

Nogle kommuner har valgt at oprette Lokal Agenda 21-grupper til at varetage kommunens arbejde med Lokal Agenda 21 omkring det mere praktiske aspekt, som eksempelvis varetagelse af kampagner, arrangementer og borgerkonkret i forhold til miljøspørgsmål.

4.7 Fremme af et samspil mellem beslutninger

Sidste og femte punkt, som kommunerne skal forholde sig til, er en fremme af samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold. Dette område er både i denne redegørelse og i den fra 2009 det område, som får mindst udtalt opmærksomhed. 76 % mod i 79 % i 2009 af strategierne skriver i en eller anden udstrækning, at de vil tænke i samspil og synergi i forhold til bæredygtighed, når der skal træffes beslutninger i kommunen.

Tabel 10 viser de oftest nævnte indsats i forhold til at fremme et samspil mellem beslutninger.

Tabel 10	Antal i 2013	2013 %	2009 %
”Feje for egen dør”	53	60	20
A-21 vurdering i alle relevante sager	35	40	25
Grønne regnskaber og indikatorer	28	32	38
Kampagner internt i kommunen	11	13	14
Agenda 21 koordinator i kommunen	9	10	15
Evaluering af bæredygtighedsstrategi	8	9	6

Et konkret tilgang til dette er det, som kommunerne kalder ”feje for egen dør”-princippet, hvor kommunen går forrest og viser et godt eksempel for omverden, i forhold til at indrette samfundet mere bæredygtigt. Flere kommuner peger i den forbindelse, at det – udover at vise et godt eksempel – også giver et bedre vidensgrundlag i forhold til at kunne vejlede virksomheder og borgere i kommunen. 60 % af kommunerne gør brug af dette princip i mere eller mindre udtalt grad. I 2009 arbejdede kun 20 % med dette princip. Det hænger muligvis sammen med det øgede antal af klimakommuner, hvor kommunerne har forpligtet sig til at fokusere på egen virksomhed og aktiviteter og af rapportere udviklingen af CO₂-udslippet til Danmarks Naturfredningsforening.

Størstedelen af kommunerne (40 %), som forholder sig til samspil, imødekommer kravet ved at skrive, at de indtænker bæredygtighedsbegrebet i en både miljømæssig, social og økonomisk kontekst i kommunens arbejde. Andre forholder sig mere organisatorisk til spørgsmålet og nævner, at der skal sikres en bedre intern koordinering af indsatser i kommunen.

Derudover står der i 32 % af strategierne, at kommunerne arbejder med grønne regnskaber med henblik på at kunne sikre en bæredygtig udvikling. Dette fyldte 38 % i redegørelsen fra 2009. I forhold til, at 74 kommuner er klimakommuner, er dette talsåledes noget lavt.

Hvad angår kommuner, som nævner interne kampagner, Agenda 21-koordinatører og evalueringer, er der ikke sket væsentlige ændringer i forhold til seneste redegørelse fra 2009. Ligeledes er disse indsatser typisk ikke uddybet i strategierne.

5. Lokal Agenda 21 i regionerne

I denne del af redegørelsen er regionerne, ligesom kommunerne, vurderet ud fra et skema, som ligger til grund for den kvantitative del af redegørelsen om regionernes Lokal Agenda 21-strategier.

Regionerne skal modsat kommunerne kun forholde sig til fire indsatsområder som følge af kommunalreformen i 2007, hvor sager om naturbeskyttelse blev overdraget til kommunerne. Regionerne skal således ikke forholde sig til emnet om at fremme den biologiske mangfoldighed.

5.1 Regionernes strategier

Alle fem regioner har udarbejdet og indsendt en Lokal Agenda 21-strategi. Størrelserne på strategierne spænder fra 7 sider til 35 sider. Størstedelen af regionerne fokuserer primært på egen virksomhed og i mindre grad på regionen som geografisk område. Flere af regionerne henviser dog til andre planer og strategier, som tager udgangspunkt i det geografiske område. Disse planer og strategier er imidlertid ikke inkluderet i denne undersøgelse.

To af regionerne har navngivet deres strategi "Lokal Agenda 21", mens de resterende tre har kaldt deres strategi for "Klimastrategi", "Strategi og handlingsplan for en bæredygtig udvikling" og "Klimaregion".

Ligesom hos kommunerne er der forskel på, hvor konkrete regionerne er i deres strategier. Nogle er meget handlingsorienterede, mens andre i højere grad er visionspræget og forholder sig mere overordnet til Lokal Agenda 21.

5.2 Regionernes arbejde med de fire indsatsområder

Fire ud af fem af regionerne forholder sig til alle fire indsatsområder. Kun én region forholder sig ikke til indsatsområdet omkring fremme af en bæredygtig region, men henviser i stedet til regionens regionale udviklingsplan, hvor dette bliver behandlet. I redegørelsen fra 2009 forholdt alle regionerne sig til alle fire indsatsområder.

Tabel 11 viser hvor mange af regionerne, der forholder sig til de fire indsatsområder.

Tabel 11	Antal i 2013	2013 %	2009 %
1. Mindskelse af miljøbelastningen	5	100	100
2. Fremme af en bæredygtig regional udvikling	4	80	100
3. Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet	5	100	100
4. Fremme et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.	5	100	100

5.3 Mindskelse af miljøbelastningen

Inden for indsatsområdet om mindskelse af miljøbelastningen vil samtlige regioner reducere regionens energiforbrug og mindske CO₂-udslippet. Her er hovedsagligt tale om at mindske eller effektivisere energiforbruget i regionernes egne aktiviteter – primært inden for sygehusområdet.

Tabel 12 viser de hyppigst nævnte områder for at mindske miljøbelastningen.

Tabel 12	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Reduktion af energiforbruget	5	100	80
Mindskelse af CO ₂ -udslip	5	100	N/A
Spildevand	4	80	20
Styrkelse af vedvarende ressourcer	3	60	20
Affaldshåndtering og genanvendelse	3	60	20
Kemikalieforbrug	3	60	40
Beskyttelse af grundvand	2	40	40
Luftforurening	1	20	20

Flere af regionerne nævner, at de løbende afholder møder om, hvordan energiforbruget kan nedsættes, samt undersøger muligheden for at energigiverne over regionens egen bygningsmasse. En region nævner i deres strategi, at de har benyttet sig af ESCO-modellen for to sygehuse og vil efterfølgende evaluere, om det er en hensigtsmæssig model at benytte på regionens resterende sygehuse. Regionen har i deres strategi blandt andet opsat et regnestykke for energibesparelserne, hvor man eksempelvis ved en investering på 6,4 mio. kr. vil kunne opnå en årlig besparelse på 3 mio. kr. over en tilbagebetalingstid på 2,2 år.

Sammenlignet med redegørelsen fra 2009 har regionerne samlet set fået et øget fokus på flere forskellige indsatser for at mindske miljøbelastningen. De største ændringer ses inden for håndtering af spildevand, styrkelsen af vedvarende ressourcer samt affaldshåndtering og genanvendelse.

Fire ud af fem regioner nævner således, at de vil arbejde med skrappe krav til spildevandshåndtering mod én i 2009. Ligeledes nævner tre ud af fem regioner, at de vil styrke brugen af vedvarende ressourcer samt mindske produktionen af affald og øge genanvendelsen heraf.

Tre ud fem regioner skriver, at de vil nedsætte brugen af kemikalier eller skabe en mere hensigtsmæssig benyttelse eller håndtering heraf.

Områderne vedr. beskyttelse af grundvand og mindskelse af luftforurening er uændret i forhold til 2009.

5.4 Fremme af en bæredygtig regional udvikling

I forhold til redegørelsen fra 2009 er der sket en betydelig større konkret indsats i forhold til at fremme en regional bæredygtig udvikling.

Tabel 13 redegør for de oftest nævnte indsatser i forhold til at fremme en bæredygtig regional udvikling.

Tabel 13	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Fremme af cyklisme og kollektiv transport	4	80	0
Fremme af bæredygtig planlægning og byggeri	4	80	40 (omhandlede kun bæredygtige byggematerialer)
Lavenergihuse og energirenovering	3	60	20

Som tidligere nævnt er det dog ikke et område, som regionerne afsætter meget plads til i strategierne. Bemærkelsesværdigt er det dog stadig, at fire ud af fem regioner i en eller anden udstrækning nævner fremme af kollektiv transport og cyklisme mod nul i 2009. Nogle af regionerne nævner også i strategierne, at de vil undersøge muligheden for brug af el-biler.

Fire ud af fem regioner har i deres strategi forholdt sig til at fremme en bæredygtig planlægning og bæredygtig byggeri. I seneste redegørelse fra 2009 var der kun to, der forholdte sig til dette. Det skal her bemærkes, at redegørelse fra 2009 udelukkende forholdte sig til brug af bæredygtige byggematerialer. Der er således ikke grundlag for en egentlig sammenligning.

Tre ud af fem regioner forholder sig i deres strategi enten til opførelse af lavenergibyggeri eller energirenovering mod én i 2009. I denne kontekst henvises der ligeledes primært til egne eksisterende bygninger eller ved opførelse af nye bygninger.

5.5 Inddragelse af befolkningen og erhvervslivet

Det tredje indsatsområde for regionerne omhandler inddragelsen af befolkningen og erhvervslivet i arbejdet for et mere bæredygtigt samfund.

Tabel 14 viser de væsentligste indsatser i regionerne i forhold til inddragelse.

Tabel 14	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Kampagner ift. forbrugsadfærd	3	60	0
Grønt råd og LA 21-arbejdsgrupper	3	60	0
Inddragelse af erhvervslivet generelt	3	60	60
Borgerinddragelse generelt	2	40	40
Inddragelse af foreninger, organisationer m.v.	1	20	N/A
Uddannelse af børn og unge	0	0	40

I forhold til redegørelsen fra 2009 er der sket en stor udvikling inden for brug af kampagner målrettet eksterne aktører i regionen samt oprettelser af grønne råd eller Lokal Agenda 21-arbejdsgrupper. I 2009 var der ingen af regionerne, der arbejdede med kampagner rettet mod ændret forbrugsadfærd eller oprettelse af Lokal Agenda 21-arbejdsgrupper i deres strategier.

Én af regionerne skriver, at de ønsker at mobilisere befolkningen i at deltage mere aktivt i det lokale Agenda 21-arbejde. Dette skal bl.a. ske gennem øget bevidsthed samt skabe rum for mulig deltagelse gennem facilitering og koordinering mellem kommunernes og regionens Lokal Agenda 21-grupper.

En af regionerne står endvidere i spidsen for et internationalt projekt i samarbejde med andre regioner, som har til formål at bidrage til en regional planlægning, som belaster klimaet mindst muligt, samtidigt med at der skabes konkurrencedygtige produkter og nye processer på energiområdet, og som involverer både erhvervsliv og borgere i udviklingen.

Modsat sidste redegørelse adresserer ingen af regionerne en øget indsats for at lære børn og unge om bæredygtighed, klima og miljø. Dog skriver nogle om inddragelse af uddannelsesinstitutioner, uden at beskrive målgruppen eller indsatsen yderligere.

I forhold til seneste redegørelse er der inddraget et punkt om involvering af foreninger og organisationer. En region har forholdt sig til dette.

5.6 Fremme af et samspil mellem beslutninger

Det fjerde og sidste indsatsområde som regionerne skal forholde sig til er fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Af tabel 15 fremgår tallene over regionernes arbejde med det fjerde indsatsområde.

Tabel 15	Antal i 2013	2013 %	2009 %
Kampagner internt i regionen	4	80	20
"Feje for egen dør"	4	80	20
Grønne regnskaber og indikatorer	4	80	80
Agenda-21 vurdering i alle relevante sager	3	60	40
Agenda 21 koordinator	2	40	60
Evaluering af bæredygtighedsstrategi	1	20	20

Fire ud af fem regioner skriver, at de ønsker at integrere bæredygtighed bredt i organisationen. Det drejer sig typisk om at skabe en indsats i forhold til at øge medarbejdernes viden og kompetencer inden for feltet. Der er således primært tale om interne kampagner rettet mod medarbejderne.

Fire ud af fem regioner skriver, at de vil gå forrest og indrette deres organisations aktiviteter mere bæredygtigt gennem eksempelvis energieffektiviseringer og grønne indkøb. Her er primært tale om indsatser inden for sygehusvæsenet, hvor regionerne enten har foretaget tiltag om, hvordan ressourceforbruget kan mindskes eller effektiviseres eller undersøger mulighederne for det. I seneste redegørelse om regionernes arbejde med Lokal Agenda 21-arbejde var der kun én region, der forholdt sig til dette princip. Det bemærkes dog, at forskellen delvist kan skyldes, hvordan dette princip er blevet målt i gennemlæsningen af strategierne. I denne redegørelse er princippet medtaget, så fremt regionerne skriver, at de føler et ansvar om at vise et godt eksempel udadtil.

Antallet af regioner, der arbejder med grønne regnskaber er uændret i forhold til seneste redegørelse. Fire ud af fem regioner arbejder således med grønne regnskaber og indikatorer på bæredygtighed i regionen. En af regionerne skriver i deres strategi, at de vil udvikle en model til at følge udviklingen i CO₂-udledningen. Formålet er at få opgjort klimabelastningen i regionen og dermed opnå et forbedret beslutningsgrundlag inden for klimaområdet. Modellen udvikles og stilles gratis til rådighed for kommunerne og andre parter, som har interesse i at følge udviklingen i deres kommune eller region og bruge modellen i planlægning og prioritering. Det er hensigten, at kortlægningen kan suppleres med ”tema-kortlægninger”, som inden for specifikke indsatsområder, f.eks. byggeri, kan give et mere præcist billede af udviklingen. En anden region fører eksempelvis historisk regnskab med varme-, el- og vandforbruget, samt mængden af affald.

Tre af regionerne skriver i deres strategi, at de vil integrere bæredygtighedsaspektet i sager, hvor det findes relevant. To af regionerne nævner, at de har en intern medarbejder til at koordinere Agenda 21-spørgsmål. I seneste redegørelse var det tre af regionerne, der fremhævede dette. I forhold til at evaluere indsatserne nævner stadig kun én region, at de vil evaluere på bæredygtighedsstrategien.

6. Lokal Agenda 21 i praksis

Som inspiration og dokumentation for kommunernes og regionernes arbejde med Lokal Agenda 21 i praksis, beskriver dette kapitel en række udvalgte eksempler for, hvor dan kommunerne og regionerne implementerer deres Lokal Agenda 21-strategier i praksis. Eksemplerne er et udsnit af mange forskellige projekter og tiltag, og er således ikke repræsentative for alle kommunernes og regionernes arbejde. Eksemplerne er fundet ved hjælp fra KL og Danske Regioner, samt taget fra de indsendte strategier.

6.1 Eksempler fra kommunerne Fremme af dyr og planter i Københavns Kommune

København Kommune har igangsat et initiativ om at fremme den biologiske mangfoldighed i byen gennem involvering af borgere, foreninger og organisationer. Der er fokus på samarbejder og oprettelse af frivillige fællesskaber, hvor aktørerne kan hjælpe kommunen med at pleje byens naturområder, overvåge bestandsudvikling og pleje byens grønne områder. Borgerne kan blandt andet deltage i arbejdet ved at bekæmpe invasive arter, f.eks. gyldenris, opsætte fuglekasser, kortlægge dyr og planter, oprette græsningslaug eller bistå i driften af græsarealer. Aktiviteterne har til formål at fremme byens biologiske mangfoldighed, øge antallet af prioriterede arter og reducere antallet af invasive arter i kommunen. Initiativet skal endvidere bidrage til en grønnere by, forbedring af luftkvaliteten og sænke temperaturen, samt skabe sociale fællesskaber og øge københavnernes viden om og ansvar for byens natur.

Energibesparelsen i Egedal Kommune

Egedal Kommune pålægger i nye lokalplaner krav om bedste lavenergiklasse i alt nybyggeri. Det reducerer forbruget til opvarmning og drift af bygningerne med ca. 30 procent. Da Egedal Kommune har flere større udviklingsprojekter undervejs, har dette en positiv indflydelse på det samlede energiforbrug i kommunen. Der er et meget stort potentiale for energibesparelser i de eksisterende private ejendomme. Isolering, vinduesudskiftning og ændringer i varme anlæg vil ofte være rentable for den enkelte boligejer. Energibesparelser kan bidrage til store reduktioner i brugen af olie og gas i Egedal Kommune og dermed en øget dækningsgrad fra vedvarende energikilder. Egedal Kommune opfordrer til samarbejde mellem erhvervslivet og borgerne for at realisere potentialet for energibesparelser. Den private indsats er afgørende, for at kunne opstille mål for reduktioner i energi og CO₂ for hele Egedal Kommune.

El-biler på Læsø

Målet om en reduktion af CO₂-udslip i Læsø Kommune foregår delvis gennem et skifte af transportmidler til en mere bæredygtig løsning i form af el-biler og – busser. Læsø Kommune har i et samarbejde med Vesterø Havn investeret i en række el-biler, der kan benyttes af kommunens ansatte i det daglige arbejde som et alternativ til kommunens øvrige biler. I sommermånederne udlejes el-bilerne i samarbejde med Vesterø Havn til turister på øen.

På Læsø er den offentlige transport med bus gratis, og fra december 2012 er der på forsøgsbasis indsat en el-bus på flere afgang. Formålet med forsøget er at erstatte den traditionelle 54 personers dieselbus med en mindre og energibesparende el-bus for at afdække, om passagerbehøvet kan dækkes med en mere bæredygtig løsning. Forsøget med el-bussen er et samarbejde mellem Indenrigs- og Integrationsministeriet, Trafikstyrelsen, Læsø Kommune og Nordjyllands Trafikselskab.

Grøn guide i Furesø Kommune

I arbejdet med Lokal Agenda 21 har Furesø Kommune ansat en "grøn guide" som lokal miljøvejleder, hvis funktion er at fremme en bæredygtig udvikling i kommunen. Den grønne guide giver gode råd og vejledning om miljøet, støtter lokale miljø-initiativer og er ansvarlig for at igangsætte, koordinere, formidle og gennemføre projekter som medvirker til en bæredygtig udvikling. Den grønne guide arbejder blandt andet med:

- At implementere dele af Agenda 21-strategien for Furesø Kommune, som har med den miljømæssige side af bæredygtighedsbegrebet at gøre
- At sikre en dialog mellem borgere, interessenter og kommune under udarbejdelsen af den lokale Agenda 21-strategi
- Information, inspiration og vejledning til borgere, institutioner, foreninger og erhvervsliv om at handle mere miljørigtigt
- At støtte miljømæssige og bæredygtige handlinger ved forskellige projekter
- Rådgivning om miljørigtige transportløsninger, herunder samarbejde med delebilordningen
- Rådgivning om grøn kostpolitik og grøn indkøbspolitik
- Information om natur- og miljøtiltag via medierne, samt synliggørelse af den grønne guides arbejde gennem pressen

6.2 Eksempler fra regionerne

Kortlægning af CO₂-udledningen

Den regionale klimastrategis mål om at reducere klimabelastningen kræver et øget vidensgrundlag om CO₂-udledningen i regionen. I den forbindelse har Region Syddanmark igangsat en kortlægning heraf. Kortlægningen kan senere suppleres med "temakortlægninger", som inden for specifikke indsatsområder, f.eks. byggeri, kan give et mere præcist billede af udviklingen. Kortlægningen opdateres løbende og stilles gratis til rådighed for kommunerne og andre parter.

Ildsjælekonferencen - det regionale mødested for lokalsamfundenes ildsjæle

For at inddrage befolkningen i Lokal Agenda 21-arbejdet afholder Region Sjælland en årlig event for regionens ildsjæle. Formålet er at skabe handlingskompetence hos og inspiration for lokalsamfundenes aktive og engagerede borgere, således at de kan fremme en bæredygtig udvikling i deres lokalsamfund - og i et samspil på tværs af regionen. Fokus er viden fra praksisser i regionen, andre steder i Danmark og nabolandene samt ny forskning. Herved skabes vidensdeling og nye kontakter og projekter om en bæredygtig samfundsudvikling.

Local Youth Action

Local Youth Action er et regionalt ungdomsnetværk med fokus på demokratisk udvikling, kreativitet og bæredygtig udvikling. Inden for dette netværk er gennemført en række udviklingsseminarer for regionens unge (ungdomsråd, kulturgrupper og andre grupperinger) og internationale aktiviteter, bl.a. YESS - Youth Event on Sustainable Societies med unge fra regioner fra hele Østersø-regionen (inden for BSSC-samarbejdet). Projektet er forankret i Region Sjælland.

Lokale KlimaAgenter

Som led i projektet Regional klimakampagne - om energiomstilling af lokalsamfund i Region Sjælland - har en række borgere i 2013 deltaget i et uddannelsesforløb og er blevet udpeget som lokale KlimaAgenter. De arrangerer lokale oplysnings- og kampagneaktiviteter, ligesom de er kontaktpunkter for klimakoordinatorer og Lokal Agenda 21-koordinatorer i kommunerne og regionen. I tilknytning hertil er gennemført Klimafestival Sjælland, som mobiliserer kommuner og andre aktører omkring oplysning af borgerne vedrørende klima- og energispørgsmål.

Low Carbon Economy Regions

Region Syddanmark har siden 2010 stået i spidsen for det fælles europæiske projekt Low Carbon Economy Regions (LoCaRe), som handler om at finde nye løsninger på klima problemerne uden at bremse økonomisk vækst.

Sammen med lokale og regionale partnere, kommuner, universiteter og organisationer har LoCaRe udviklet løsninger og modeller til et klimavenligt samfund. I Syddanmark har Odense, Sønderborg og Vejle Kommuner samt Miljøforum Fyn deltaget i at udvikle løsninger om energiplanlægning i landområder, reducere virksomhedernes og detailhandlens energiforbrug samt engagere og uddanne børn og unge i klimaarbejdet.

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

www.nst.dk